

CURSO ACADÈMIC: 2011/2012

LLICENCIATURA: PERIODISME

CURS: Quart

FACULTAT DE CIÈNCIES DE LA COMUNICACIÓ
CODI ASSIGNATURA: 20748
POLÍTICA INTERNACIONAL EUROPEA (5 crèdits)
DURADA: Semestral

Grups 01 i 02. Professor Federico Guerrero (federico.guerrero@uab.cat)
Grup 51. Professor Juan Pablo Soriano (juanpablo.soriano@uab.cat)

PROGRAMA

Introducció

- Tema 1.- Evolució de l'ordre europeu**
1. Sistema europeu d'estats
  2. Europa bipolar
  3. Europa comunitària
  4. Nova Europa
  5. Mapa actual de les organitzacions europees

Lectures:

-BARBÉ, E. (1995), *La seguridad en la nueva Europa. Una aproximación institucional: Unión Europea, OTAN y UEO*, Madrid, Los Libros de la Catarata, pp. 61-92 ("Modelos de seguridad").

Bibliografia de referència:

ARCHER, C. (1994), *Organizing Europe. The institutions of integration*, Londres, Edward Arnold.

CALVOCORESSI, P. (1991), *Resilient Europe 1870-2000*, Londres, Longman.

OSIANDER, A. (1994), *The States System of Europe 1640-1990*, Oxford, Clarendon Press.

Primera part.- Construcció i evolució de l'Europa bipolar

- Tema 2.- Reconstrucció econòmica d'Europa Occidental**
1. L'Europa de postguerra: xifres significatives
  2. El Pla Marshall (1947): la lògica de la contenció
  3. L'OECE (1948): el primer debat sobre el model de construcció europea
  4. La reconstrucció alemanya en el bloc occidental: naixement de la RFA (1949)

- Tema 3.- Naixement de l'atlantisme**
1. Del Pacte de Dunkerque (1947) al Tractat de Brussel·les (1948)

2. La Unió Occidental: funcions i estructura
3. El compromís nordamericà: Resolució Vandenberg (1948)
4. Tractat de Washington (1949): Aliança Atlàntica

Tema 4.- Evolució de l'atlantisme

1. Creació de l'OTAN (1951-1955)
2. Membres, funcions i estructura institucional
3. Reforma del Tractat de Brussel·les: naixement de la Unió Europea Occidental (UEO) (1955)
4. Ingress de la RFA a l'OTAN (1955)

Tema 5.- Esfera d'influència soviètica

1. Les democràcies populars (1945-49)
2. Organització de l'Europa de l'Est
3. Kominform (1947), CAME (1949) i Tractat de Varsòvia (1955)
4. Esquerdes en el bloc: cisme iugoslau, efectes del XX Congrés del PCUS

Tema 6.- Els efectes de la distensió en l'Europa bipolar

1. Crisi de l'OTAN: De Gaulle i la *détente*
2. Doctrina de sobirania limitada: Txecoslovàquia (1968)
3. *Ostpolitik*: Willy Brandt i les noves relacions amb l'Est (1968-1973)
4. La CSCE: noció de seguretat paneuropea i Acta Final d'Helsinki (1975)

Tema 7.- L'Europa bipolar en la dècada dels vuitanta

1. La crisi dels euomíssils (1979-1987): crisi de confiança en el bloc occidental
2. Renaixement de la UEO (1984): Declaració de Roma
3. Esquerdes en el bloc de l'Est: Polònia (1980)
4. Impacte Gorbtxov (1985): seguretat global i nova política

Dossier de lectures Europa bipolar (adquisició a fotocòpies):

-GRASA, R. (1993), "La nova Europa", *Geografia Universal* (vol. 3), Barcelona, Edicions 92.

-SAINZ, N. (1993), *La Conferència sobre la Seguretat i la Cooperació a Europa: De procés a institució paneuropea*, Centre Unesco de Catalunya/Centre d'Estudis sobre la Pau i el Desarmament (UAB).

-Cronologia Europa bipolar.

Adreces d'Internet:

-Pàgina web de l'OTAN (Tractat de Washington):
<http://www.nato.int/docu/other/sp/treaty-sp.htm>

-Pàgina web de l'OSCE:

- Acta final de Helsinki (1975):
http://www.osce.org/documents/mcs/1975/08/4044_es.pdf
- OSCE Handbook (aquest document complementa la lectura de Sainz sobre l'OSCE) (en anglès): <http://www.osce.org/item/22286.html>
- "De la CSCE a la OSCE: 1975-2005" (en anglès):
<http://www.osce.org/item/17164.html>

Bibliografia de referència:

- ARCHER, *op. cit.*, pp. 201-238 (OTAN) y pp. 239-251 (UEO).
- DÍEZ DE VELASCO, M. (2001), *Las organizaciones internacionales*, Madrid, Tecnos, pp. 426-449 (caps. OTAN y UEO) y pp. 569-577 (cap. CSCE).
- ELLWOOD, D.W. (1992), *Rebuilding Europe. Western Europe, America and Postwar Reconstruction*, Londres, Longman.
- FEJTO, F. (1971), *Historia de las democracias populares* (2 vols.), Barcelona, Martínez Roca (última ed. original 1992).
- FONTAINE, A. (1970), *Historia de la guerra fría*, Barcelona, Luis de Caralt.
- FUENTES, J. (1989), *El Círculo de Helsinki*, Madrid, Ministerio de Asuntos Exteriores.
- GROSSER, A. (1984), *Les Occidentaux*, París, Fayard.
- HALLIDAY, F. (1986), *The making of the Second Cold War*, Londres, Verso.
- KISSINGER, H. (1979), *Mis memorias*, Buenos Aires, Atlántida.
- LAQUEUR, W. (1992), *Europe in Our Time. A History 1945-1992*, Londres, Penguin.
- LUNDESTAD, G. (1999), *East, West, North, South. Major Developments in International Politics 1945-1990*, Oxford, Oxford U.P.
- MAMMARELLA, G. (1995), *Historia de Europa Contemporánea*, Barcelona, Ariel.
- MACRIDIS, R.C. (1992), *Foreign Policy in World Politics. States and Regions*, Englewood Cliffs, Prentice Hall.
- PEREIRA, J.C. (1989), *Historia y presente de la guerra fría*, Madrid, Istmo.
- TAIBO, C. (1991), *De la revolución de octubre a Gorbachov. Una aproximación a la Unión Soviética*, Madrid, Fundamentos.

Segona part.- Construcció i evolució de l'Europa comunitària

Tema 8.- Etapa precomunitària

1. Antecedents d'entreguerres (Coudenhove-Kalergi, Briand)
2. Discurs de Zuric (1946): Estats Units d'Europa
3. Congrés de L'Haia (1948): fractura federalistes *versus* unionistes
4. Reconciliació franco-alemanya com a base del procés
5. El Consell d'Europa (1949): cooperació internacional clàssica

Tema 9.- La primera Comunitat Europa: l'Europa dels Sis

1. Jean Monnet i el Pla Schuman (1950)
2. Integració econòmica sectorial: l'anàlisi neo-funcionalista de la integració
3. Tractat de París (1951): Creació de la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer (CECA)
4. L'Alta Autoritat: supranacionalisme

Tema 10.- La Comunitat fracassada

1. Bipolaritat i construcció europea: l'impacte de la guerra de Corea (1950-53) i el rearmament alemany
2. El Pla Pleven (1950)
3. El Tractat de la Comunitat Europea de Defensa (CED) (1952) i el projecte de Comunitat Política Europea
4. El fracàs de la CED (1954): atlantisme *versus* europeisme

Tema 11.- Les Comunitats Europees

1. La Conferència de Messina (1955)
2. Els Tractats de Roma (1957): Comunitat Econòmica Europea (CEE) i Comunitat Europea de l'Energia Atòmica (CEEa) o Euratom
3. Estructura institucional: Comissió, Consell de Ministres, Assemblea Parlamentària i Tribunal de Justícia
4. Creació de l'EFTA (1959): l'alternativa britànica

Tema 12.- Relectura gaullista de la Comunitat Europea

1. Els Plans Fouchet (1961, 1962): Europa política i intergovernamentalisme
2. Veto francès a l'ingrés britànic (1963, 1967)
3. Política francesa de "cadira buida": un atac contra el supranacionalisme
4. Compromís de Luxemburg (1966): falsejament del joc institucional

Tema 13.- Rellançament: l'Europa dels Nou

1. Cimera de L'Haia (1969)
2. Informe de Luxemburg (1970): intergovernamentalisme i política exterior (CPE)
3. Cimera de París (1974): Consell Europeu i eleccions per sufragi universal (1979)
4. Unió Política: Informe Tindemans sobre la Unió Europea (1976)

Tema 14.- Crisi i rellançament: l'Europa dels Dotze

1. Crisi pressupostària: política Thatcher i Consell Europeu de Fontainebleau (1984)
2. Ampliació a Deu (1981) i a Dotze (1986)
3. Projectes de Unió Europea: Informe Genscher-Colombo (1981) i projecte Spinelli (Tractat sobre la UE, 1984)
4. Impuls Delors (1985): Mercat Interior, fita del 92
5. Acta Única Europea (1987): Mercat Interior, CPE i revisió institucional

Tema 15.- Cooperació Política Europea: Balanç i perspectives

1. Estructura i funcionament: cooperació inter-governamental i diplomàcia declaratòria
2. Instruments diplomàtics i econòmics. La problemàtica de la seguretat i la defensa
3. Polítiques destacades: Pròxim Orient i CSCE
4. Evolució de l'agenda
5. La CPE en l'Acta Única

Lectures:

- MORATA, F. (1999), *La Unión Europea. Procesos, actores y políticas*, Barcelona, Ariel, p. 19-102.
- BARBÉ (1995), *op. cit.*, pp. 95-118.
- BARBÉ, E. y GRASA, R. (1992), *La Comunitat Europea i la Nova Europa*, Barcelona, Fundació Bofill, pp. 133-170 ("La Comunitat Europea com a actor diplomàtic. La política exterior europea: mite o realitat?").

Documents de treball (localitzables a la web de l'Institut Universitari d'Estudis Europeus (secció "Gobernanza Multinivel en la UE" > Dossiers > Historia del Proceso de Construcción Europea): <http://iuee.eu/docs.asp?parent=13&ap=14&s=18&id=20>

Tema 8: Paneuropea (1923), Aristide Briand (1929), Zurich (1946)

Tema 9: Schuman (1950)

Tema 10: Pleven (1950) y Tratado de París (1952)

Tema 12: Acuerdo de Luxemburgo

Tema 13: Davignon (1970), cumbre de París (1974), Tindemans (1975)

Tema 14: Informe Genscher Colombo (1981), Spinelli (1983)

Dossier de lectures Unió Europea (adquisició a fotocòpies):

-DEIGHTON, A. (1993), "La guerra fría y los orígenes de la integración europea", *Sistema*, 114-115, pp. 89-103.

Adreces d'Internet:

Pàgina web del Consell d'Europa: <http://www.coe.int>

Pàgina web de la Unió Europea (historia de la integració europea): http://www.europa.eu.int/abc/history/index_es.htm

Bibliografia de referència:

ALDECOA LUZARRAGA, F. (2002), *La integración europea. Análisis histórico-institucional con textos y documentos*, Madrid, Tecnos.

ANDRES SAENZ DE SANTAMARIA, P. et al. (1999), *Introducción al Derecho de la Unión Europea*, Madrid, Eurolex.

AREILZA CARVAJAL, J.M. de (2001), "La reforma de Niza: ¿hacia qué Unión Europea?", *Política Exterior*, vol. 15, núm. 79, pp. 104-119.

ATTINA, F. (1992), *Introducción al sistema político de la Comunidad Europea*, Madrid, Centro de Estudios Constitucionales

BRUGMANS, H. (1972), *La idea europea 1920-1970*, Madrid, Ed. Moneda y Crédito.

DINAN, D. (2000), *Encyclopedia of the European Union*, Londres, Macmillan.

DINAN, D. (1999), *Ever Closer Union? An Introduction to the European Community*, Londres, Macmillan. (2ª. ed.)

GERBET, P. (1999), *La Construction de l'Europe*, París, Imprimerie Nationale.

MANGAS, A. y LIÑAN, D. (1999), *Instituciones y Derecho de la Unión Europea*, Madrid, McGraw Hill.

MARTIN DE LA GUARDIA, R.M. y PEREZ SANCHEZ, G.A. (2001), *Historia de la integración europea*, Barcelona, Ariel.

NELSEN, B. y STUBB, C. G. (eds.) (1998), *The European Union. Readings on the Theory and Practice of European Integration*, Londres, Macmillan (2ª. ed.).

NUGENT, N. (1999), *Government and Politics of the European Union*, Londres, Macmillan. (4ª. ed.)

OLIVI, B. (1998), *L'Europe difficile. Histoire politique de l'Europe difficile*, Gallimard, París.

TRUYOL Y SERRA, A. (1999), *La integración europea. Análisis histórico-institucional*, Madrid, Tecnos.

URWIN, D. (1992), *The Community of Europe. A History of European Integration since 1945*, Londres, Longman.

WALLACE, H. y WALLACE, W. (eds.) (2000), *Policy making in the European Union*, Oxford: Oxford University Press.

WEIDENFELD, W. y WESSELS, W (1998), *Europa de la A a la Z. Diccionari de la Integració Europea*, Barcelona, Institut Universitari de Estudis Europeus.

Tercera part.- Nova Europa

Tema 16.- Reformulació del mapa europeu: grans dades

1. Caiguda del Mur de Berlín (1989)
2. Unificació de les dues Alemanyes (1990)
3. Democratització de l'Est i desaparició de les organitzacions (CAME, Tractat de Varsòvia)
4. Aparició de la guerra: Iugoslàvia (1991)
5. Desmembrament de la Unió Soviètica (1991): la CEI

Tema 17.- El procés de construcció europea

1. Proposta Kohl-Mitterrand d'Unió Política (1990)
2. Conferència Intergovernamental (1991): opcions i fractures entre els Dotze
3. Els Dotze com a actor internacional: el desafiament de la guerra del Golf
4. Maastricht i el Tractat d'Unió Europea (1992)
5. Revisió del TUE (Amsterdam, Niça)
6. Constitució Europea i Tractat de Lisboa

Tema 18.- Política Exterior i de Seguretat Comuna (PESC)

1. Activitat exterior de la UE: la coherència
2. PESC: Segon pilar de la Unió Europea
3. Instruments d'actuació
4. Mecanisme de presa de decisions
5. Seguretat i defensa: UEO, Missions Petersberg, PESD/PCSD
6. La PESC després del Tractat de Lisboa

Tema 19.- La Unió Europea com actor polític internacional

1. Objectius de la PESC
2. El desafiament de les guerres de Iugoslàvia
3. Accions Comunes: Balcans Occidentals, Proper Orient
4. Prevenció de conflictes i gestió de crisis
5. Els reptes post-11 de setembre

Tema 20.- La reforma de l'OTAN en la postguerra freda

1. Reforma interna: nou concepte estratègic
2. Noves funcions (l'efecte Iugoslàvia)
3. Les relacions amb l'Europa Central i Oriental: CCAN, AP i CAEA
4. Procés d'ampliació a l'Est
5. Conseqüències de l'11 de setembre

Tema 21.- La transformació del procés CSCE

1. Carta de Paris per a una Nova Europa (1990)
2. Estructura (mecanismes de consulta i institucions) i noves funcions (diplomàcia preventiva, protecció de les minories)
3. Transformació de la CSCE en OSCE (1995)
4. L'activitat de l'OSCE en l'espai ex-soviètic (Caucas)

Lectures:

-BARBE, E. (1995), *La seguridad en la nueva Europa. Una aproximación institucional: Unión Europea, OTAN y UEO*, Madrid, Los Libros de la Catarata, pp. 119-155 ("La dimensión seguridad y defensa en la Unión Europea") y pp. 157-197 ("El triángulo de la seguridad: la UE, la UEO y la OTAN").

-BARBÉ, E. (coord.) (2000), *Política Exterior Europea*, Barcelona: Ariel.

Adreces d'Internet:

Pàgina web de l'IUEE (Observatori de Política Exterior Europea):

<http://iuee.eu/presentacio.asp?parent=13&ap=21>

Pàgina web de la UE (PESC, Relacions Exteriors, Institucions): <http://www.europa.eu.int>

Pàgina web de l'OTAN (Nou Concepte Estratègic): <http://www.nato.int/docu>

Pàgina web de l'OSCE: <http://www.osce.org>

Pàgina web de l'OTAN (Associació per la Pau): <http://www.nato.int/pfp/>

Bibliografia de referència:

BARBÉ, E. (1999), *La política europea de España*, Barcelona, Ariel.

CAMBON CRESPO, E. (1997), *Seguridad y Cooperación en Europa: de Conferencia a Organización*, Madrid, CEES Edic.

CARACUEL RAYA, M.A. (1997), *Los cambios de la OTAN tras el fin de la guerra fría*, Madrid, Tecnos.

FRITSCH-BOURNAZEL, R. (1992), *Europe and German Unification*, Nueva York, Berg.

GARTON ASH, T. (1992), *Los frutos de la adversidad*, Barcelona, Planeta.

GUILHAUDIS, J.F. (1993), *L'Europe en transition*, París, Montchrestien.

HERRERO DE MIÑON, M. (1990), *Las transiciones en Europa Central y Oriental*, Madrid, Tecnos.

HILL, C. (comp.) (1996), *The Actors in Europe's Foreign Policy*, Londres, Routledge.

HOLLAND, M. (comp.) (1997), *Common Foreign and Security Policy. The Record and Reforms*, Londres, Pinter.

LAFFAN, B. (1992), *Integration and Cooperation in Europe*, Londres, Routledge.

LANDAU, A. y WHITMAN, R. (comp.) (1997), *Rethinking the European Union. Institutions, Interests and Identities*, Londres, Macmillan.

LODGE, J. (1993), *The European Community and the Challenge of Future*, Londres, Pinter, (2ª ed.).

MIALL, H. (1993), *Shaping the New Europe*, Londres, Pinter.

ORTEGA, A. (1994), *La razón de Europa*, Madrid, El País-Aguilar.

ROBLES CARRILLO, M. (1997), *La Unión Europea Occidental y la cooperación europea en materia de seguridad y de defensa*, Madrid, Mc Graw Hill.

SALOMÓN, M. (1999), "La Unió Europea en el procés de pau d'Orient Mitjà. A la recerca d'un paper més important?", *Diàlegs. Revista d'estudis polítics i socials*, vol. II, no. 4, 1999, pp. 71-95.

SELLIER, A. y J. (1996), *Atlas de los pueblos de Europa Central*, Madrid, Acento.

TAIBO, C. (1998), *Las transiciones en la Europa Central y Oriental*, Madrid, Los Libros de la Catarata.

ZIELONKA, J. (ed.) (1998), *Paradoxes of European Foreign Policy*, La Haya, Kluwer.

Adreces electròniques addicionals pel seguiment de temes contemporanis de la UE:

Centre for European Policy Studies (CEPS): <http://www.ceps.be>

Centre for European Reform: <http://www.cer.org.uk>

EUobserver: <http://www.euobserver.com>

EurActiv: <http://www.euractiv.com>

European Council on Foreign Relations: <http://www.ecfr.eu>

European Navigator (referència multimèdia sobre la història de la UE): <http://www.ena.lu>

Fundació CIDOB (Centre de Documentació i Informació Internacionals a Barcelona) – secció Europa: <http://www.cidob.org>

Sistema d'avaluació.

Bloc/Apartat /Tema	Ponderació nota	Descripció avaluació
Temari	60%	<p>- Prova final escrita (amb la possibilitat de que puguin haver-hi proves parcials, segons el parer dels professors responsables de l'assignatura).</p> <p>- Aquesta prova final es pot realitzar a la convocatòria de juny o a la de setembre. IMPORTANT: a ambdues convocatòries la prova final escrita SEMPRE té un pes del 60% de la nota final del curs</p>
Activitats/ treballs	40%	<p>Distribució d'aquest percentatge:</p> <p>- 30% (Treball anàlisi relacions internacionals UE): Aquest treball en grup de màx. 3 persones (el qual es portarà a terme mitjançant el seguiment d'una pauta que serà facilitada a l'alumne al principi del curs) s'haurà de lliurar per escrit abans d'una data que ja es determinarà al principi del curs. Els treballs lliurats posteriorment a la data límit no seran avaluats. <u>Advertiment sobre les deshonestedats acadèmiques:</u> aquell grup que cometi una deshonestedat acadèmica en l'elaboració del treball, no solament tindrà suspès el treball amb un zero (el que implica perdre un 30% de la nota de l'assignatura), sinó que a cada membre del grup se li aplicarà una penalització de 1 punt sobre la nota final de l'assignatura (penalització aplicada tant al juny com també al setembre, el que implica "arrossegar" la penalització). Per deshonestedat acadèmica s'entén la còpia total o parcial de treballs acadèmics ja realitzats, ja sigui per un altre alumne o grups d'alumnes del mateix curs o de cursos anteriors o la còpia total o parcial de treballs, informes o articles prèviament publicats (tant en format paper com electrònic).</p> <p>- 10% (Altres activitats): dins aquest percentatge es contempen la participació de l'alumne a classe, la participació de l'alumne a possibles debats organitzats en el marc de l'assignatura, així com el lliurament de petits treballs individuals com comentaris de text sobre articles, notícies o llibres proposats pel professor durant el curs i en sincronia amb l'avaluació del temari i de l'actualitat de la UE.</p>

Consideracions a tenir presents respecte a l'avaluació:

- 1) Per poder realitzar la mitjana ponderada de les notes de l'examen, el treball d'anàlisi d'un conflicte internacional i de les altres activitats acadèmiques avaluables, serà **condició necessària que l'examen hagi estat aprovat (5 sobre 10)**. Si un cop aprovat, al realitzar la mitjana ponderada amb la resta de notes la nota final és inferior a 5, l'assignatura queda suspesa (us recordem que la nota de l'assignatura no és simplement la nota de l'examen). Això implica una obligatorietat implícita de realitzar el treball de grup per disposar de garanties de superar finalment l'assignatura (presentar-se solament a l'examen és altament arriscat).
- 2) Tant el treball en grup com la resta d'activitats acadèmiques avaluables **no es poden lliurar fora del termini establert pels professors ni són recuperables al setembre**. En aquest sentit, les notes obtingudes del treball en grup i la resta d'activitats avaluables que s'han realitzat durant el curs **es mantenen ("guarden") per la convocatòria de setembre**, mantenint l'esperit de l'avaluació continuada.